



Szkoła Doktorska
Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie

kwiecień 2026

MAGDALENA SKROLECKA

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI INDYWIDUALNEGO PLANU BADAWCZEGO

O PROJEKCIE

TEMAT ROBOCZY:

Point de vie. Badanie potencjału przekraczania antropocentrycznej perspektywy w narracji graficznej

PROCES:

- Analiza tekstów z zakresu nauk humanistycznych, w których podjęty został temat istot poza-ludzkich (roślin, zwierząt, elementów świata przyrody) i ich relacji z człowiekiem
- Poszukiwanie środków graficznych, które mogą posłużyć do przedstawienia wybranych teorii w sposób zachęcający do poszerzania wyobraźni ekologicznej

CEL PROJEKTU:

Stworzenie książki artystycznej, w której powyższe teksty przedstawione będą w eksperymentalnej formie łączącej elementy graficzne i tekstowe

KONTEKST • Pomysł na projekt narodził się z obserwacji nieprzystawalności wielu narracji naukowych z zakresu badań posthumanistycznych do potrzeb i zainteresowań osób nienależących do środowisk akademickich. Choć wokół interesującego mnie tematu powstaje coraz większa ilość tekstów i teorii, większość z nich, ze względu na swoją hermetyczność, zdaje się mieć niewielkie szanse na dotarcie do szerszego grona odbiorców. Niejednokrotnie bardzo ciekawe propozycje teoretyczne, które mogłyby posłużyć do tak dziś potrzebnego ćwiczenia ekologicznej wyobraźni, pozostają w pewnym sensie jałowe, mogąc jedynie w niewielkim zakresie wywierać realny wpływ na rzeczywistość.

Co ważne, dzieje się tak nie tylko z powodów, które można by jednoznacznie ocenić jako negatywne. Język tekstów, w jakich podejmowane są tematy zjawisk najbardziej współczesnych, a więc słabo uchwytnych, opisywanych na bieżąco, niejednokrotnie dostosowywany bywa do niedookreślonego charakteru samych zagadnień. Dyskursy konkretnych dziedzin nabierają wówczas nieco poetyckiego, eksperymentalnego charakteru, który nadaje im niezaprzeczalnego waloru, lecz potrafi stanowić dodatkową przeszkodę w odbiorze.

Sednem projektu jest zatem poszukiwanie ciekawej, możliwie adekwatnej formy graficznej, która posłuży do dokonania pewnego rodzaju podsumowania i przekładu wspomnianych teorii. Pomysł opiera się na założeniu, że wykorzystanie artystycznego potencjału narracji wizualnej może pomóc w uczynieniu przynajmniej niektórych treści bardziej dostępnymi przy jednoczesnym uniknięciu pułapki nadmiernej banalizacji (jaką obserwujemy często w przypadku literatury popularnonaukowej).

PRZEBIEG PRACY • Realizacja projektu podzielona została na dwa główne etapy: kwerendę biblioteczną i pracę projektowo-rysunkową.

Pierwszy z nich polega na dokonaniu rzetelnego przeglądu współczesnych teorii humanistycznych, które rzucają nowe światło na relacje człowieka ze światem przyrody i proponują nieantropocentryczne modele myślenia o wspólnej rzeczywistości. Jego celem, poza opracowaniem niezbędnego teoretycznego kontekstu, ma być sporządzenie listy podejmowanych zagadnień i uporządkowanie ich w logiczny i narracyjnie spójny sposób. Drugi etap obejmuje działania niezbędne do odpowiedniego opracowania zebranych treści, a nacisk położony jest w nim na eksperymenty graficzne i ilustracyjne.

ZAMIERZONE EFEKTY • Właściwym efektem projektu ma być powstanie książki, w której wybrane teorie przedstawione zostaną nie tylko przy użyciu tradycyjnych środków tekstowych, lecz również, na równorzędnej zasadzie, graficznych. Publikacja powinna być rodzajem eseju wizualnego łączącego w sobie elementy zaczerpnięte z języków komiksu, ilustracji i wizualizacji danych. Mimo podejmowanego tematu nie ma pełnić funkcji zbliżonej do podręcznika, lecz stanowić płynny, z konieczności subiektywny przegląd proponowanych perspektyw i modeli myślenia, w którym elementy typowo teoretyczne wplecione zostaną w osobistą refleksję nad tematem.

ETAP 1

ZADANIE:

Kwerenda biblioteczna

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

wrzesień 2024 – luty 2026

STOPIEŃ REALIZACJI: 90%

Jako że projekt ma mieć podłoże typowo teoretyczne, kwerenda biblioteczna stanowiła jeden z najważniejszych i jednocześnie najbardziej wymagających etapów pracy. Jej przeprowadzanie rozpoczęłam już we wrześniu 2024 roku, a więc w pierwszym miesiącu trwania moich studiów doktoranckich. Od początku miałam na uwadze, że od zgromadzonych w tej fazie informacji i przemyśleń zależeć będą wszystkie późniejsze działania służące powstaniu książki.

Mój wyjściowy stan wiedzy opierał się na długo pielęgnowanym, osobistym zainteresowaniu tematem, którego efektem było zgromadzenie dużej ilości rozproszonych wiadomości – służących jako doskonałe inspiracje, ale nie pozwalających jeszcze na dokonanie obiektywnego przeglądu danej dziedziny. Wcześniejsze doświadczenie zdobyte podczas studiów literaturoznawczych zapewniło mi odpowiednie narzędzia do analizy tekstów naukowych oraz pewien ogólnoteoretyczny kontekst, nie było jednak nakierowane konkretnie na badane w projekcie obszary. Pierwszy cel kwerendy stanowiło zatem poszerzenie i usystematyzowanie własnej wiedzy w tym zakresie.

Następnym w kolejności zadaniem było dokonanie wyboru, początkowo dość ogólnego, konkretnych zagadnień, które prezentowane będą w książce. Oznaczało to zarazem konieczność odrzucenia wielu interesujących, lecz zbyt oddalonych od właściwego tematu tropów, pytań i kontekstów. W ramach szerokiej kategorii, którą najogólniej nazwać można myślą posthumanistyczną, od początku interesowały mnie głównie wątki związane ze światem natury, co ze względu na ograniczony czas i zakres projektu skłoniło mnie do potraktowania drugorzędnie zagadnień bezpośrednio go nie dotyczących (np. skupiających się głównie na technologicznych formach pozaludzkiej inteligencji). Na tym etapie praca przebiegała więc dwutorowo: polegała z jednej strony na ciągłym zawężaniu właściwego pola badań,

z drugiej – na pogłębianiu wybranych wątków, odnajdywaniu coraz to nowych źródeł pozwalających na ich lepsze zrozumienie.

Założonym efektem kwerendy było stworzenie dwóch rodzajów bibliografii: głównej (właściwego spisu tekstów do omówienia w książce) oraz pomocniczej (literatury stanowiącej istotne tło, ale nie mającej być bezpośrednio przytaczaną). Obie listy powstały i zostają zamieszczone poniżej.

Stopień realizacji zadania oceniam na 90%, jako że poszukiwania teoretyczne nigdy nie mają właściwego końca – wciąż wpadają mi w ręce teksty, które wpływają na moje myślenie o temacie i wydają mi się istotne w kontekście całości projektu. Główna bibliografia ma jednak charakter ostateczny, gdyż jej ustalenie było niezbędne dla możliwości przejścia do dalszych etapów pracy.

ETAP 1

BIBLIOGRAFIA GŁÓWNA:

Teksty bezpośrednio wykorzystane przy tworzeniu książki lub cytowane w niej

BIBLIOGRAFIA POMOCNICZA:

Najważniejsze z tekstów, które prawdopodobnie będą użyteczne przy tworzeniu książki lub stanowią istotny kontekst dla omawianych w niej zagadnień

BIBLIOGRAFIA GŁÓWNA:

D. Abram, *Devenir animal*, Arles 2013.

R. Braidotti, *Polityka życia jako bios-zoe*, tłum. I. Cholewicki, „Machina myśli” 2018.

L. Buell, *The Environmental Imagination. Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*, Cambridge 1995.

P. Calvo, *Planta Sapiens: The New Science of Plant Intelligence*, New York 2022.

E. Coccia, *La vie des plantes. Une métaphysique du mélange*, Paris 2016.

E. Coccia, *Métamorphoses*, Paris 2020.

A. Ghosh, *The Great Derangement. Climate Change and the Unthinkable*, Chicago 2016.

J. J. Gibson, *The Ecological Approach to Visual Perception*, Boston 1979.

B.-C. Han, *The Crisis of Narration*, tłum. Daniel Steuer, Cambridge 2023.

D. Haraway, *When Species Meet*, Minneapolis 2008.

D. Haraway, *Manifest gatunków stowarzyszonych*, tłum. J. Bednarek, Warszawa 2012.

P. Kingsnorth, *Wyznania otrzeźwiałego ekologa*, tłum. A. Paszkowska, Białystok 2018.

B. Latour, *Splatając na nowo to, co społeczne. Wprowadzenie do teorii aktora-sieci*, tłum. K. Abriszewski, Kraków 2010.

J. Lovelock, *Gaia: A New Look at Life on Earth*, Oxford 1979.

M. Marder, *Myślenie roślin. Filozofia wegetalnego życia*, tłum. M. Filipczuk, Warszawa 2013.

A. Marzec, *Antropocień. Filozofia i estetyka po końcu świata*, Warszawa 2021.

T. Morton, *Hyperobjects: Philosophy and Ecology after the End of the World*, Minneapolis 2013.

T. Morton, *Mroczna ekologia. Ku logice przyszłego współistnienia*, tłum. A. Barcz, Warszawa 2018.

T. Nagel, *What Is It Like to Be a Bat?*, „The Philosophical Review”, t. 4/1974.

M. Sheldrake, *Entangled Life: How Fungi Make Our Worlds, Change Our Minds and Shape Our Futures*, New York 2020.

A. L. Tsing, *Grzyb na ruinach świata. O możliwości życia na zgliszczach kapitalizmu*, tłum. A. Dzierzgowska, Kraków 2021.

J. von Uexküll, *A Foray into the Worlds of Animals and Humans. With A Theory of Meaning*, Minneapolis 2010.

E. Yong, *An Immense World: How Animal Senses Reveal the Hidden Realms Around Us*, New York 2022.

BIBLIOGRAFIA POMOCNICZA:

G. Agamben, *The open: Man and Animal*, Stanford 2004.

S. Alaimo, *Bodily Natures: Science, Environment, and the Material Self*, Bloomington 2010.

K. Barad, *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*, Durham 2007.

E. Baratay, *Zwierzęcy punkt widzenia. Inna wersja historii*, tłum. P. Tarasewicz, Gdańsk 2014.

J. Bennett, *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham 2010.

R. Braidotti, *Po człowieku*, tłum. J. Bednarek, A. Kowalczyk, Warszawa 2014.

R. Carson, *Silent Spring*, Boston 1962.

V. Despret, *What Would Animals Say If We Asked the Right Questions*, Minneapolis 2016.

J. Derrida, *L'animal que donc je suis*, Paris 2006.

E. Domańska, *Nekros*, Poznań 2017.

J. Fiedorczuk, *Cyborg w ogrodzie. Wprowadzenie do ekokrytyki*, Gdańsk 2015.

D. Haraway, *Manifest cyborgów*, tłum. S. Królak, E. Majewska, Warszawa 2003.

D. Haraway, *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*, Durham 2026.

G. Harman, *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*, London 2018.

R. Koziółek, *Czytać, dużo czytać*, Wołowiec 2023.

B. Latour, *Polityka natury. Nauki wkraczają do demokracji*, tłum. A. Czarnacka, Warszawa 2009.

Posthuman Glossary, red. R. Braidotti, M. Hlavajova, London 2018.

Terra forma. Manuel de cartographies potentielles, red. A. Tsing, F. Swanson, E. Gan, N. Bubandt, Paris 2019.

Thinking with Animals. New Perspectives on Anthropomorphism, red. L. Daston, G. Mitman, New York 2005.

T. Morton, *All Art Is Ecological*, London 2021.

T. Morton, *Humankind: Solidarity with Nonhuman People*, Cambridge 2017.

T. Morton, *The Ecological Thought*, Cambridge 2010.

T. Morton, *Ecology without Nature: Rethinking Environmental Aesthetics*, Cambridge 2007.

A. L. Tsing, *Unruly Edges: Mushrooms as Companion Species*, „Environmental Humanities”, t. 1/2012.

ZOEpolis. Budując wspólnotę ludzko-nie-ludzką, red. M. Gurowska, M. Rosińska, A. Szydłowska, Warszawa 2020.

A. Żychliński, *Laboratorium antropofkji. Dociekania filologiczne*, Warszawa 2014.

ETAP 2

ZADANIE:

Wystawa *Close reading*
w Galerii Bunkier Sztuki

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

styczeń - maj 2025

STOPIEŃ REALIZACJI:

etap zrealizowany

Wystawa odbyła się w ramach majowej odsłony projektu *Bunkier kolekcja*. Odmiana przez przypadki, do którego zaproszeni zostali uczestnicy Szkoły Doktorskiej ASP w Krakowie. Każda odsłona miała charakter indywidualny i polegała na opracowaniu koncepcyjnym i realizacji wystawy w oparciu o wybrane dzieło z kolekcji stałej Bunkra.

Ekspozycję *Close Reading* można było oglądać w dniach 8.05-1.06.2025, a praca nad nią trwała od stycznia 2025. Towarzyszył jej poniższy tekst promocyjny:

Close reading oznacza uważne czytanie – kilkukrotną, pogłębioną lekturę krótkiego fragmentu tekstu, dokładne przyglądanie się mu, uwrażliwianie na zawarte w nim sensy. Jako metoda interpretacji zakłada skupienie się na tym, co jednostkowe, odcięcie od nadmiernej liczby kontekstów. Pozwala zobaczyć dany fragment takim, jaki jest – w pewien sposób go oswoić, a czasem wejść z nim w bardziej osobistą relację. Pojęcie to, choć budzi skojarzenia ze szkolnym ćwiczeniem, przeniesione do sfery prywatnej nabiera także innych znaczeń. Zawarta w samej nazwie bliskość może określać osobistą więź, jaka wykształca się czasem między czytelnikiem a jego lekturą. Zdaje się odsyłać nas do momentów, w których czytanie staje się czynnością niemal intymną, sama książka – istotnym elementem naszej codzienności.

Seria obrazów Michała Stonawskiego nawiązuje właśnie do takich sytuacji. Stwarzając iluzję obcowania z faktycznymi obiektami, artysta malarsko odwzorowuje książki noszące ślady częstego użytkowania. Widoczne na nich przetarcia, pęknięcia czy plamy podkreślają indywidualny charakter każdego z egzemplarzy, wskazując przy tym na ich historię – determinowaną przez sposób i częstotliwość czytania, a więc nierozzerwalnie związaną z historią czytelnika. Przedstawienia konkretnych przedmiotów okazują się poniekąd portretami ich właścicieli, a literackie i pozatekstowe opowieści zdają się na siebie nakładać.

*Prace Magdaleny Skroleckiej ukazują przeciwne, bo niematerialne oblicze lekturowej bliskości. Odnoszą się do efemerycznych obrazów powstających w umyśle osoby czytającej, są wrażeniowym zapisem literackich intuicji. Każda z trzech ruchomych ilustracji przygotowana została na podstawie konkretnego, indywidualnie zinterpretowanego fragmentu powszechnie znanej powieści, jest efektem czule przeprowadzonego *close readingu*. Dokonując wyboru tekstów, artystka skupiła się na wątkach związanych ze światem natury – często marginalizowanym aspekcie dzieł literackich. W osobistej lekturze wydobywa na pierwszy plan to, co zwyczajowo pozostaje w tle, pokazując potencjał zaangażowanego czytania.*

Zestawieniu tych dwóch perspektyw towarzyszy przestrzeń przygotowana z myślą o osobach odwiedzających wystawę, które zostają zaproszone do podzielenia się własnymi ujęciami „bliskiego czytania” – na podstawie dostarczonych tekstów lub prywatnych doświadczeń, upodobań i intuicji.

W kontekście realizowanego równolegle projektu doktorskiego najistotniejszym aspektem pracy nad wystawą było przygotowanie serii krótkich animacji – funkcjonujących na zasadzie zapętlonych ruchomych obrazów – inspirowanych konkretnymi fragmentami kanonicznych dzieł literackich. Wszystkie fragmenty były opisami przyrody mającymi istotny wpływ na obraz świata przedstawionego, a pośrednio i fabuły powieści. Zadanie to stanowiło okazję do podjęcia próby wizualnego przedstawienia motywów, w których centralne miejsce zajmują istoty poza-ludzkie. Całość opierała się ponadto na pracy z tekstami i poszukiwaniu środków do alternatywnego, graficznego przedstawienia zawartych w nich treści, co pozwoliło mi już na wczesnym etapie pracy nad doktoratem zmierzyć się z częścią wyzwań, jakie wynikają z jego specyfiki.

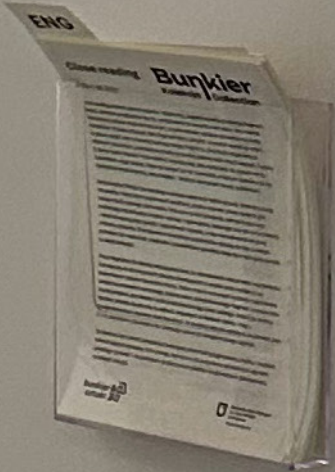
ETAP 2

PO LEWEJ:

Zdjęcie z wystawy *Close reading* w Galerii Bunkier Sztuki w Krakowie

KOLUMNA PO PRAWEJ:

Wycinki z animacji prezentowanych na wystawie



Burkier Kolekcja

ODMIANA PRZEZ PRZYPADKI
Czas trwania: 20.02-3.08.2025

Dzieła sztuki trafiające do kolekcji zostają wpisane w sieć instytucjonalnych procedur restrykcyjnych systemów klasyfikacji, pomiarów, obliczeń konserwatorskich i norm ekspozycyjnych.

Utrzymanie w muzealnych magazynach sprzyja osadzeniu się kurzu, błotnistości i wietrzemu znaczeń i emocji, które tworzą procesy powstawania dzieła. Podkreśla głą podświadomą siłę sztuki jest ciągły ruch i poszukiwanie nowych sposobów opowiadania, kolekcja jest tym, co pozostaje po działaniu.

Inicjowany przez gest narratywno nową kontekst i zbiór domagają nowa. W procesie dzieł wpisany w zostaje zmniejsz przypuszczający, wydobyt z za w fazę ponowny

CASE VARIATION
Duration: 20.02-3.08.2025

Works of art entering a collection become part of a network of institutional procedures – restrictive systems of classification, measurement, preservation and display standards.

Their immobilization in museum storerooms encourages the settling of dust, as well as fading and erosion of meanings and emotions that accompanied the creative process. While the underlying force of art is continuous movement and the search for new ways of storytelling, a collection is what remains after the act of creation.

In the six-month Collection: Case Variation, the students of the Jan Matejko Academy undertake an expedition to interpret the Bunkier collection. The focus is on the diverse creative actions as well as conservation-one as well as conceptual actions.

The act of narrative dislocates students the Bunkier collection as a body of reinterpreted. In selected pieces, the inscribed in them invigorating subject potential of works of storerooms enter



ETAP 3

ZADANIE:

Współpraca z Uniwersytetem w Lille w ramach programu Erasmus+

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

wrzesień 2025 – czerwiec 2026

STOPIEŃ REALIZACJI:

80%

Udział w wymianie studenckiej z Uniwersytetem w Lille dał mi możliwość kontynuowania badań w środowisku, w którym duży nacisk kładziony jest na zagadnienia stanowiące dwa główne filary mojego projektu: rozwój i popularyzację myśli posthumanistycznej oraz kulturę narracji graficznej.

W trakcie dwóch semestrów brałam udział seminariach doktoranckich oraz – na indywidualnie ustalanych z prowadzącymi zasadach – wybranych kursach na poziomie magisterskim. Szeroka oferta zajęć pozwoliła mi na dobre dostosowanie programu do potrzeb wynikających z charakteru mojego projektu, a konsultacje odbyte z osobami prowadzącymi badania na wydziale CEAC zapewniły mi nową perspektywę na zagadnienia, które w Polsce uchodzą za bardziej niszowe, w mniejszym stopniu przenikając do kultury i życia publicznego. Istotnym doświadczeniem była również możliwość wysłuchania trzydniowej konferencji *Quand la création s'empare de l'édition* skupionej wokół szczególnie interesującego mnie tematu książki artystycznej.

Niezależnie od aktywności związanych bezpośrednio z uczelnią, pobyt we Francji w znacznym stopniu ułatwił mi kontynuację własnych badań i poszukiwanie adekwatnych do specyfiki projektu inspiracji. Wiazało się to nie tylko z łatwą dostępnością wielu źródeł w oryginale, lecz przede wszystkim z dużą popularnością tematów zbliżonych do podejmowanych w mojej pracy. Niezwykle pomógł mi również żywy kontakt z kulturą komiksową – częste wizyty w specjalistycznych księgarniach i działach bibliotek, ale też obecność komiksów w tamtejszym życiu kulturalnym, powszechna zgoda na traktowanie tej formy wyrazu jako pełnoprawnej dziedziny artystycznej. Dzięki tak sprzyjającym warunkom mogłam odkryć komiksowe publikacje autorów z całego świata – od stosunkowo dobrze znanych, po dość niszowe – które stanowiły dla mnie doskonałe inspiracje i poszerzyły

moje patrzenie na możliwości tego medium. Do pozycji niezwykle przydatnych w kontekście mojej pracy należały m.in. *Unflattening* Nicka Sousanisa i *Flatland* Danicollaterale (projekty o założeniach podobnych do mojego, a więc zawierające graficzne przedstawienia treści filozoficznych) czy komiksy Jérémiego Moreau (z których kilka zawiera wyłącznie historie rozgrywające się w środowiskach zwierząt). Jako konkretne inspiracje w zakresie budowania rysunkowej narracji posłużyły mi także prace Andersa Nielsena, Marii Medem, Josepha Calloniego i Daniela Liévano.

Stopień realizacji etapu oceniam na 80%, ponieważ w dalszym ciągu biorę udział w zajęciach na Uniwersytecie w Lille, a zakończenie wymiany zaplanowane zostało na czerwiec 2026. Zrealizowałam już jednak cele niezwiązane bezpośrednio z uczelnią, w tym przede wszystkim ostatni etap kwerendy, który polegał na poszukiwaniu różnego rodzaju wizualnych odniesień i który – ze względu na łatwą dostępność źródeł – pozostawiłam na czas pobytu we Francji.

INSPIRACJE WIZUALNE

WIZUALIZACJE DANYCH:

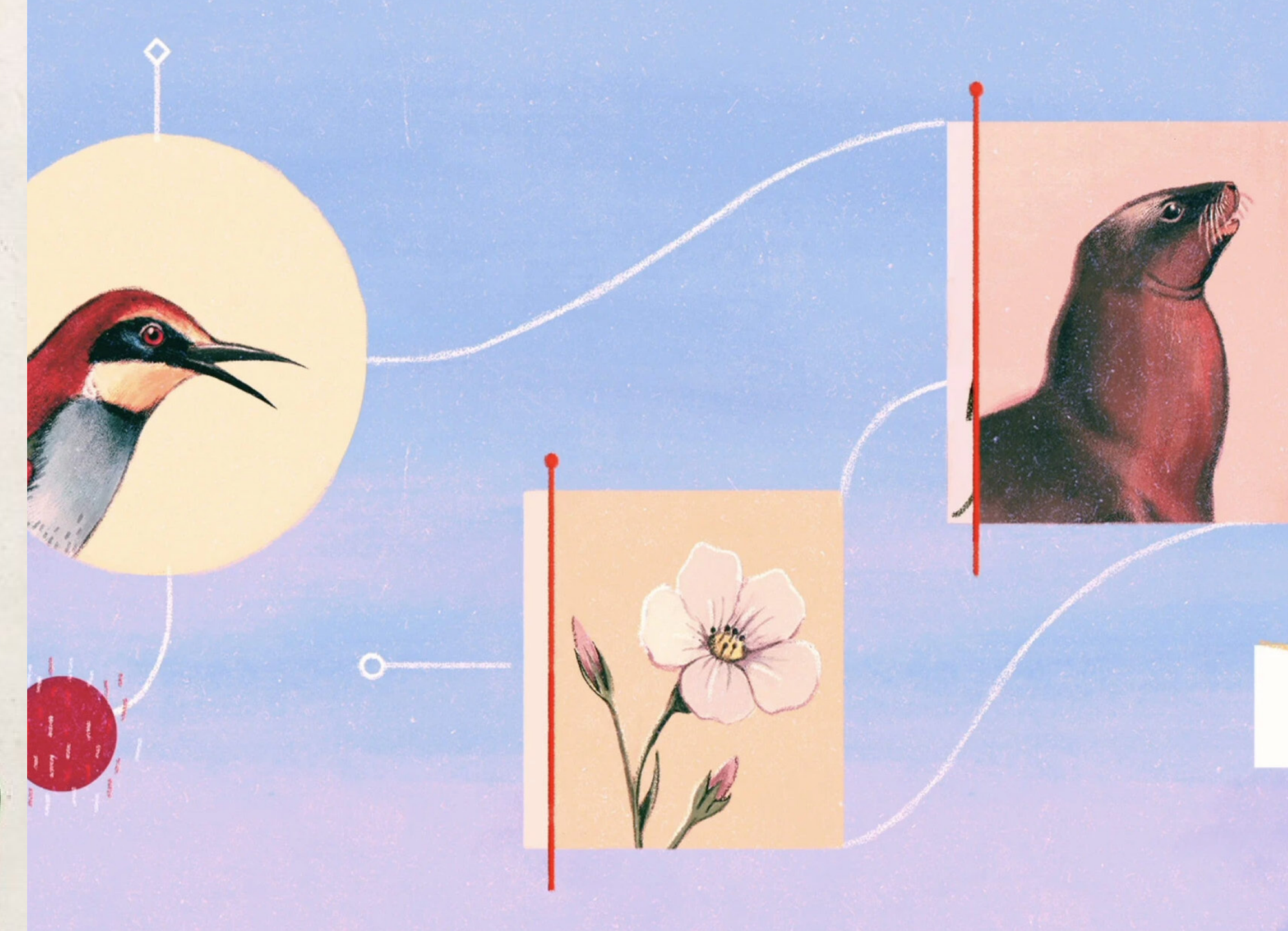
Na górze po lewej – ilustracja z książki *Terra forma*, w której zaproponowane zostały nowe podejścia wizualnego przedstawiania przestrzeni z uwzględnieniem bogactwa życia na Ziemi (alternatywy dla tradycyjnej kartografii)

Na dole po prawej – fragment animacji Daniela Liévano, który specjalizuje się w wizualizacji danych przyrodniczych w technikach rysunkowych

DAWNE ILUSTRACJE NAUKOWE:

Na dole po lewej – fragment jednej z grafik Marii Sibiley Merian przedstawiających metamorfozy owadów

Na górze po prawej – wycinek z jednego z rysunków przyrodniczych Ernsta Haeckela



INSPIRACJE WIZUALNE

KOMIKSY:

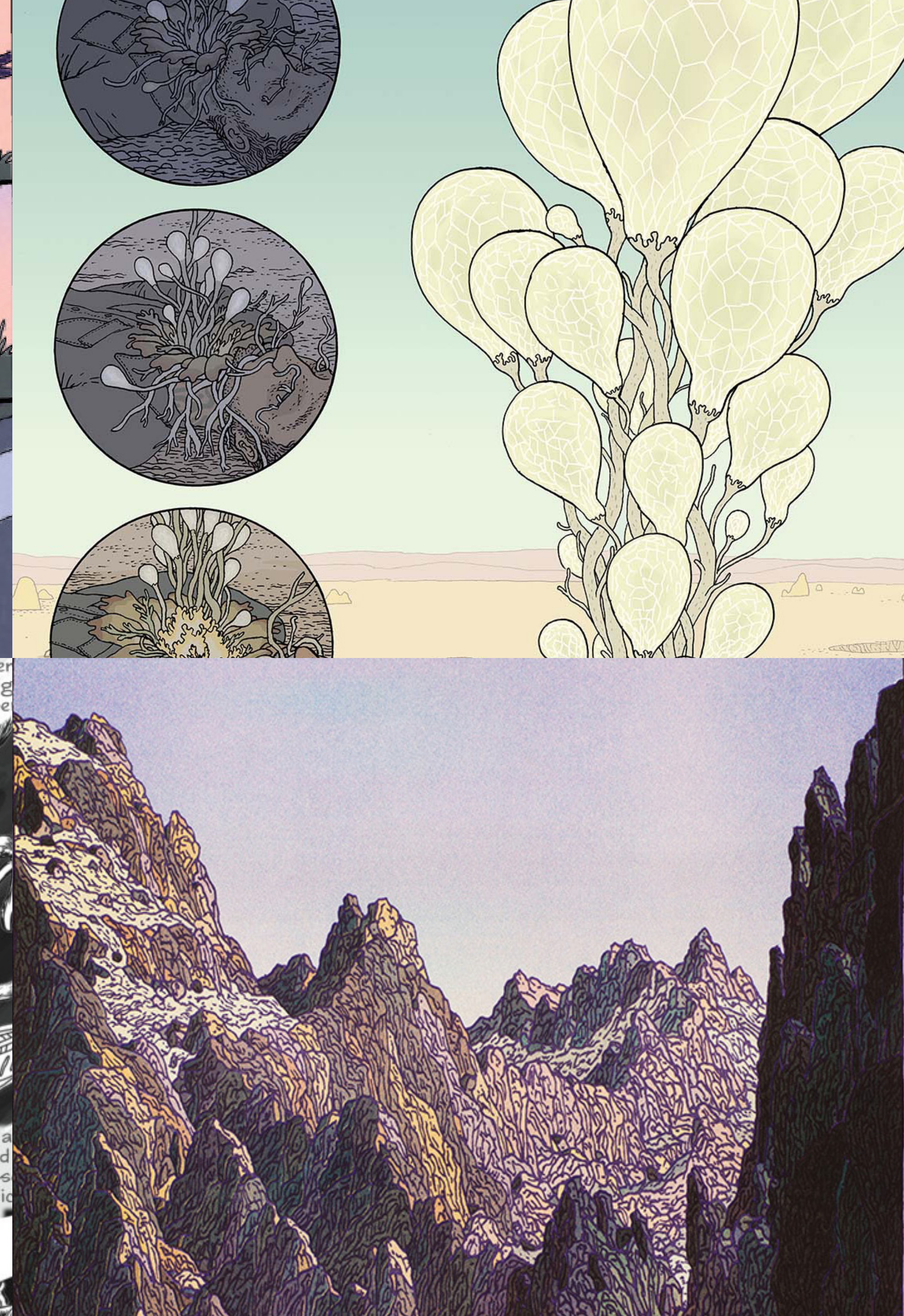
Na górze po lewej – kadry z komiksu *Alyte* Jérémięgo Moreau tworzącego wizualne opowieści o zwierzętach

Na górze po prawej – fragment z komiksu *Tongues* Andersa Nilsena, który stanowił dla mnie inspirację w zakresie kompozycji kadrów i sposobów wplatania w narrację rysunkową półabstrakcyjnej materii organicznej

Na dole po lewej – wycinek z komiksu *Unflattening* Nicka Sousanisa, który został zrealizowany w ramach pracy doktorskiej autora i stanowi rodzaj wizualnej rozprawy na tematy filozoficzne

ILUSTRACJE:

Na dole po prawej – rysunek Clémenta Vuilliera, który w niezwykle żywy sposób przedstawia elementy przyrody takie jak wodę, ogień, skały itp.



ETAP 4

ZADANIE:

Merytoryczne opracowanie treści książki

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

wrzesień 2025 – marzec 2026

STOPIEŃ REALIZACJI:

etap zrealizowany

Etap pracy określony jako merytoryczne opracowanie treści książki polegał na dokonaniu właściwej selekcji teorii, które zostaną bezpośrednio wykorzystywane w publikacji oraz uporządkowaniu ich w docelowej kolejności. Zadanie to opierało się na przeprowadzonej wcześniej kwerendzie bibliotecznej, a jego właściwym celem było stworzenie logicznej i spójnej linii narracyjnej na bazie głównej bibliografii.

W pierwszej kolejności dokonałam wyboru trzech najważniejszych perspektyw (grup zagadnień), które odpowiadać będą później konkretnym rozdziałom książki. Następnie uporządkowałam zagadnienia wewnątrz każdej z grup. W ten sposób powstał szczegółowy plan, którego skróconą wersję przedstawiam poniżej.

ROZDZIAŁ PIERWSZY (JAK TO JEST BYĆ ... ?) • Pierwszy rozdział zawierać będzie przegląd teorii na temat percepcji i świadomości istot innych od człowieka, w skrócie – prób odpowiedzi na pytanie, jak to jest być istotą poza-ludzką. Wybrane zagadnienia przywoływane będą w kolejności od niemal zupełnie dla nas intuicyjnych – a więc tych dotyczących ssaków i innych większych zwierząt – do najbardziej abstrakcyjnych, odnoszących się do stworzeń, które zwykliśmy uznawać za ewolucyjnie nam dalekie. Rozdział opierać się będzie kolejno na tekstach następujących autorów: E. Yong, J. J. von Uexküll, J.J. Gibson, T. Nagel (myśli i teorie dotyczące zwierząt), P. Calvo, E. Cocchia, M. Marder (refleksje o roślinach) i M. Sheldrake (skupienie na tematach grzybów, porostów, bakterii).

Celem zastosowania porządku przypominającego schodzenie w dół darwinowskiej drabiny jest dojście do momentu, w którym indywidualne podejście do jednostek czy gatunków zaczyna tracić sens wobec rozmywania się ich granic i musi zostać zastąpione przez bardziej całościowe modele myślenia skupione na połączeniach i relacjach. Wątek ten rozwinięty zostanie w następnym rozdziale.

ROZDZIAŁ DRUGI (SIECI, PĘTLE, SPLOTY) • Drugi rozdział poświęcony będzie teoriom ujmującym życie na ziemi jako jedność. W pierwszej kolejności omówione zostaną koncepcje o najbardziej ekologicznym wymiarze, pisane głównie z perspektywy przyrodniczej, w których życie stanowi rodzaj przechodniej energii, nieosobowej całości (E. Coccia, J. Lovelock). Następnie przywołane będzie zagadnienie nierozdzielności pojęć „natura” i „kultura” oraz jej konsekwencji (R. Braidotti, D. Abram). Kolejna część rozdziału skupiona będzie wokół złożonych relacji ludzi, innych istot żywych i nieożywionych obiektów, połączonych ze sobą gęstymi sieciami zależności, również w wymiarze politycznym (D. Haraway, A. Tsing, B. Latour). Jako ostatni punkt odniesienia posłużą teksty T. Mortona, w których podejmuje powyższy temat w sposób przewrotny, humorystyczny i wymagający dużego zaangażowania wyobraźni – jego obrazowe metafory stanowić będą rodzaj wprowadzenia do kolejnego rozdziału.

ROZDZIAŁ TRZECI (WYOBRAŹNIA EKOLOGICZNA) • Ostatni z rozdziałów stanowić będzie punkt dojścia wcześniejszych refleksji i zachętę do dalszego, kreatywnego myślenia o temacie. Jako główna inspiracja posłuży w nim powtarzająca się u kilku autorów teza: kryzys ekologiczny jest tak naprawdę kryzysem wyobraźni, a co za tym idzie – kryzysem narracji (L. Buell, P. Kingsnorth, A. Gosh, B.C. Han). W tej części książki, obok kontynuacji myśli T. Mortona, zaprezentowany zostanie zatem wielogłos osób podkreślających rolę wyobraźni przy próbach odnalezienia się w obecnej rzeczywistości i adekwatnego odpowiadania na stawiane przez nią wyzwania. Tego rodzaju podejście wpasowuje się w główne założenia całego projektu i odsyła nas niejako z powrotem do jego początku, a więc eksperymentów myślowych przedstawionych w pierwszym rozdziale.

ETAP 5

ZADANIE:

Praca nad właściwą osią narracyjną książki

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

marzec 2026 – sierpień 2026

STOPIEŃ REALIZACJI: 70%

Praca nad osią narracyjną książki polega na wzbogacaniu przygotowanego wcześniej planu zagadnień o elementy osobistej refleksji i ekspresji artystycznej. Celem tego etapu jest nadanie całości projektu bardziej wyrazistego charakteru i umożliwienie przedstawienia wybranych informacji w ciekawszy w odbiorze sposób. W ramach jego realizacji dokonałam ustaleń dotyczących m.in. trybu i tonu narracji, jej tempa, przejść pomiędzy wątkami czy charakteru i stopnia ujawniania się samej instancji narratorki. Roboczo nakreśliłam tekstowe elementy, które nie wiążą się z bezpośrednim przedstawianiem danych treści, ale urozmaicają je lub łączą poszczególne zagadnienia. Bardziej szczegółowo rozpisałam też pierwsze i ostatnie strony książki, ważne dla myślenia o publikacji jako całości.

Najbardziej istotnym na tym etapie krokiem było ustalenie pewnej nadrzędnej zasady, na jakiej opierać się będzie całość narracji. Polega ona na szczególnego rodzaju kompozycyjnym zapętleniu, które ujawniać się będzie zarówno na poziomie merytorycznym (zakończenie ostatniego rozdziału odsyłające do eksperymentów podejmowanych w pierwszym), jak i wizualnym (dosłowne graficzne przejścia pomiędzy końcem i początkiem książki). Decyzja ta najbardziej bezpośrednio zainspirowana została pojęciem „dziwnej pętli” T. Mortona (proponującego zamianę perspektywy z linearnej na kolistą w myśleniu o rzeczywistości antropocenu), jest też w ogólny sposób zgodna z charakterem większości przytaczanych koncepcji (wskazujących na nieskończone ilości tworzących żywą materię połączeń, zjawiska funkcjonujące poza kategoriami jasno wyznaczonych początku i końca). Wspomniana pętla podkreślana będzie – na poziomie graficznym – w całości książki, nie ograniczy się do jej pierwszych i ostatnich stron.

Choć wspomniane powyżej rozwiązania zostały już wstępnie ustalone i naszkicowane, ich ostateczna forma zapewne zostanie zweryfiko-

wana na bardziej zaawansowanych etapach pracy. Poziom realizacji zadania określłam na 70%, ponieważ liczę się z dużą ilością zmian i dopowiedzeń, które zostaną wówczas wprowadzone. Mam jednak wrażenie, że dokonałam wszystkich potrzebnych na ten moment ustaleń, a dalsze decyzje dotyczące właściwej formy narracji będą możliwe do podjęcia dopiero przy bardziej szczegółowym projektowaniu całości książki.

ETAP 6

ZADANIE:

Początek pracy nad warstwą graficzną książki

PRZEWIDZIANY CZAS REALIZACJI:

marzec 2026 – sierpień 2026

STOPIEŃ REALIZACJI:

etap zrealizowany

RYСУNEK PO PRAWEJ STRONIE

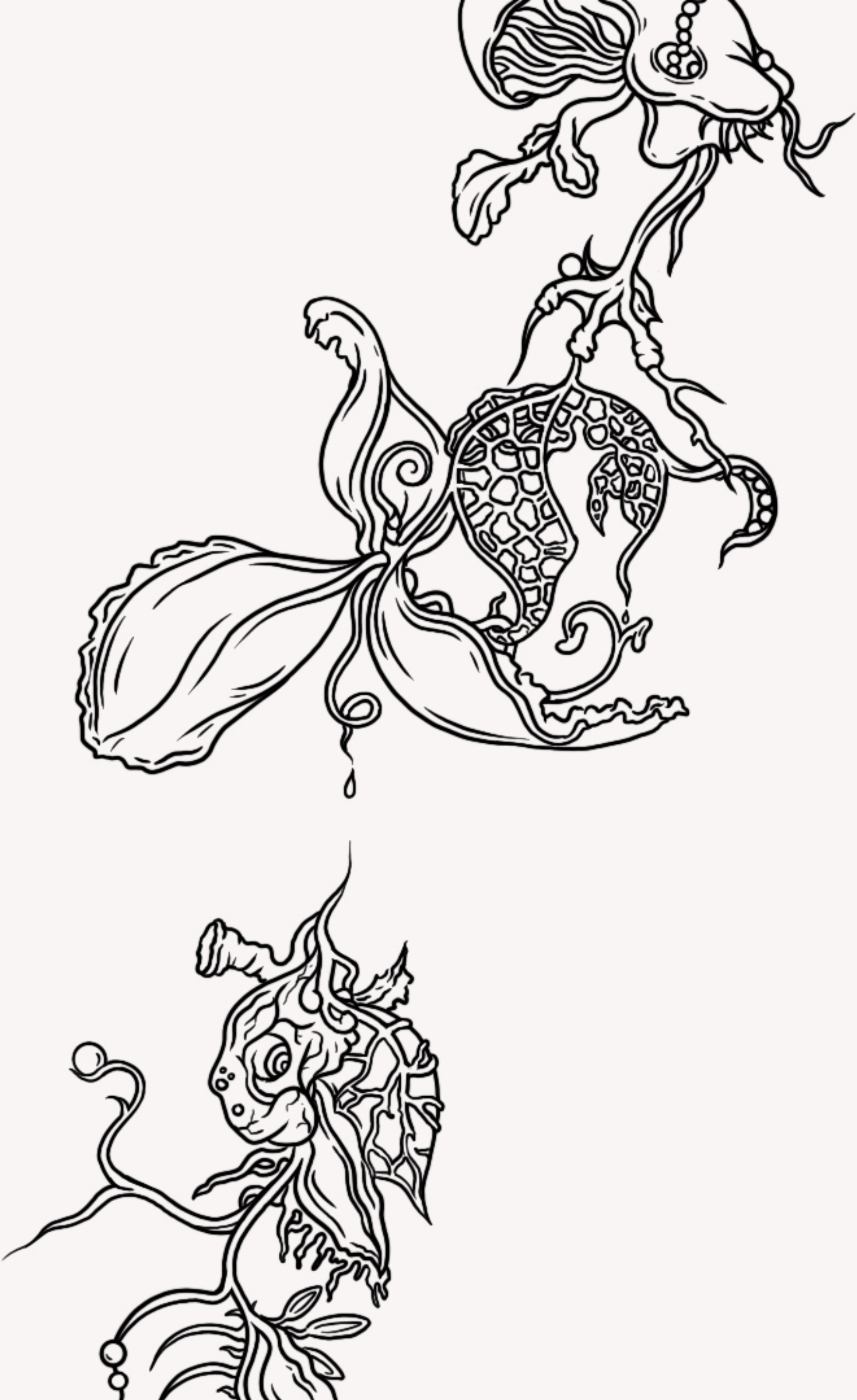
jest przykładem motywu „przepływającej materii”, który powracał będzie w książce. Zależnie od rodzaju i tonu przedstawianych refleksji ma przybierać różne formy, od całkiem figuratywnych, do – jak w tym wypadku – bardziej abstrakcyjnych. Zastosowany styl rysunkowy zbliżony jest do docelowego.

Etap określony w moim IPB jako początek pracy nad warstwą graficzną zakładał przede wszystkim podjęcie podstawowych decyzji projektowych i szkicowe wypróbowanie ich w praktyce. W ramach jego realizacji stworzyłam makietę rozkładówki, ustalając m.in. format książki, szerokości marginesów, zasady doboru typografii i sposoby oznaczania elementów takich jak cytaty lub przypisy. Eksperymentując z różnymi paletami kolorów, wstępnie nakreśliłam zasady ich doboru w poszczególnych rozdziałach (choć decyzje te będą konieczne do późniejszego zweryfikowania).

Zastanowiłam się także nad rysunkowym językiem, jaki zostanie użyty w publikacji i jego możliwymi wariacjami (graficznymi przejściami między różnymi rodzajami treści). Szukając wizualnego odpowiednika ustalonej wcześniej zasady „zapętlenia”, opracowałam główny rysunkowy motyw książki, jakim będzie przewijający się przez jej całość strumień częściowo zlanej w jedno, w różnym stopniu ukonkretnionej żywej materii.

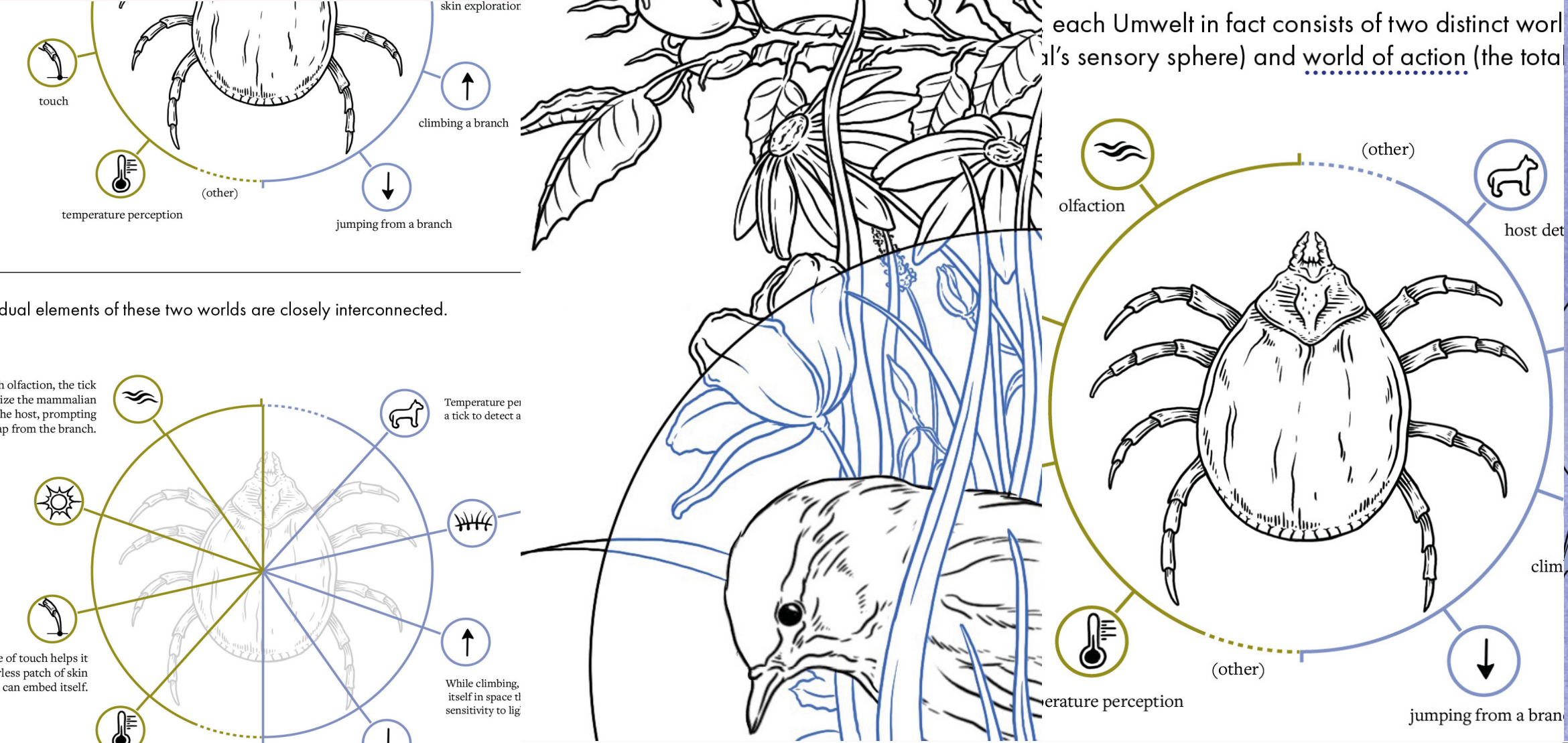
Praca nad tym etapem polegała również na przetestowaniu i odrzuceniu dużej ilości powstałych wcześniej pomysłów, które z różnych powodów nie sprawdziły się w praktyce. Pozwoliło to na wyselekcjonowanie kilku spójnych ze sobą i odpowiadających charakterowi projektu strategii, które zostaną wykorzystane w publikacji.

Etap oceniam jako zrealizowany, ponieważ poczynione do tej pory ustalenia pozwoliły mi rozpocząć pracę nad właściwym projektowaniem książki.



SZKICE ROBOCZE

Przykładowe robocze rysunki stworzone na wczesnych etapach pracy, przy okazji poszukiwania metod klarownego przedstawiania informacji naukowych (w tym przypadku: teorii środowisk Uexkülla). Nie oddają docelowego charakteru języka graficznego książki, ale zostają przedstawione w ramach dokumentacji procesu jej powstawania.



>Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad **minim** veniam, quis.

Gras : notions importantes

>Lorem ipsum dolor sit amet...	
	>Lorem ipsum dolor sit amet.

Le texte ne doit pas dépendre du cadre

Auteur de la théorie

Prénom Nom

Consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod Prénom Nom incididunt ut labore. et dolore

Numéro de page

Notes de fin

11 1-3

>Lorem ipsum dolor sit amet: Consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad *minim* veniam, quis.

Italique : citations

Légendes des illustrations : police avec empattement, taille plus petite

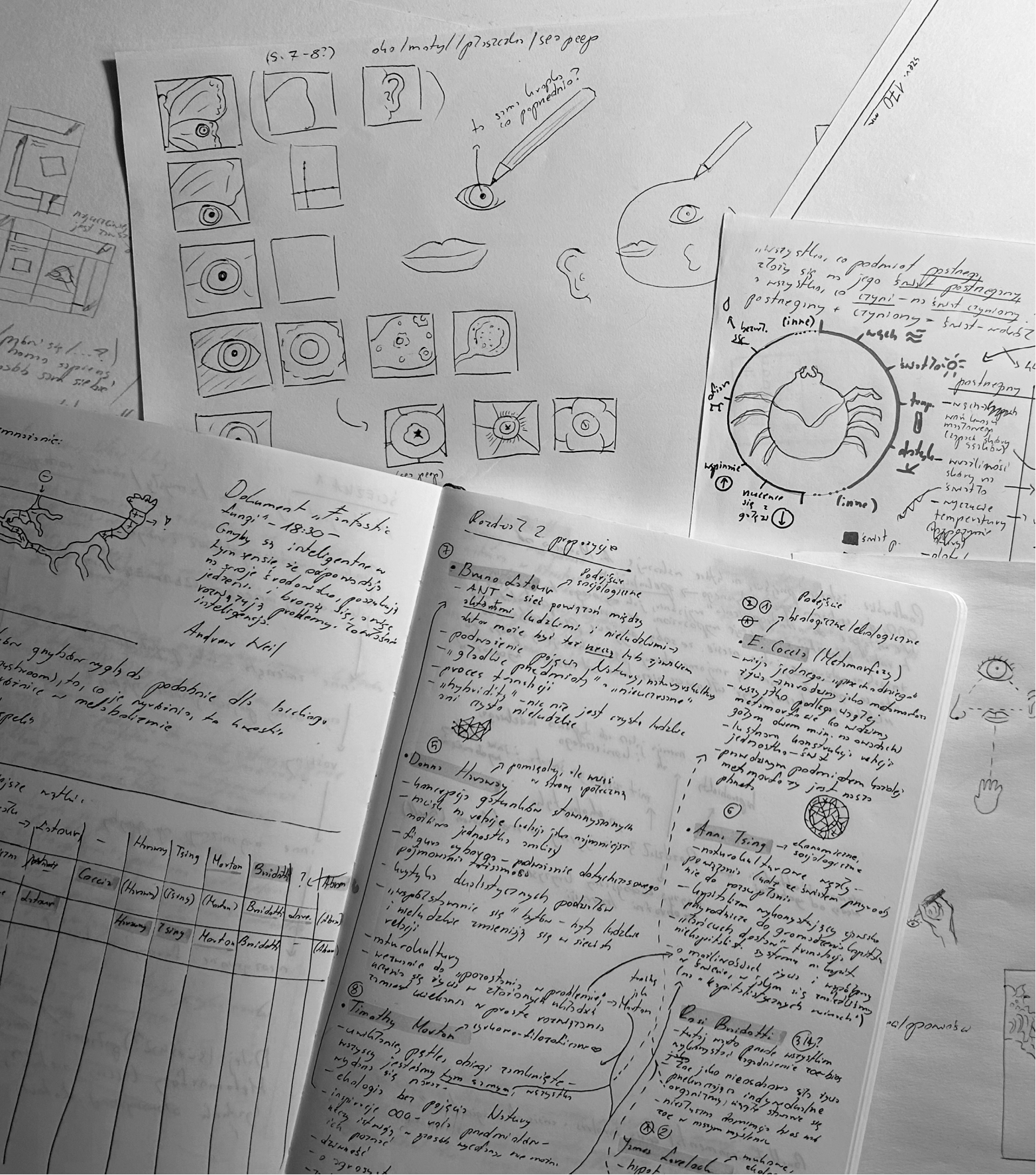
>Lorem ipsum dolor sit amet: nostrud exercitation.

Texte principal : police sans empattement, taille plus grande

Large marge extérieure

Format de page: 170 x 230 mm

12 • 4



ZAŁĄCZNIK

OPINIA PROMOTORA

dr hab. Dariusza Vasiny,
Profesora ASP

Dariusz Vasina
ul.Jana Zamoyskiego 67/11
30-519 Kraków
dvasina@asp.krakow.pl
tel.880 032 125

Kraków, 09.04.2026

**Opinia dotycząca doktorantki mgr Magdaleny Skroleckiej, sporządzona na potrzebę
oceny śródkresowej**

Doktorantka konsekwentnie realizuje swój program badawczy, zawarty w IPB, pracując nad jego poszczególnymi etapami, osiągając zamierzone efekty. Wykazuje się zaangażowaniem oraz aktywnością. Wszystkie etapy są zrealizowane prawie w 100%, wszystkie są zgodne z wcześniej przyjętym harmonogramem. Szacunek budzi dokładność analizy, precyzja w doborze materiału z zakresu nauk humanistycznych będącego podstawą kwerendy oraz jego obszerność. Doktorantka wybierając zagadnienia, ze współczesnych teorii humanistycznych stara się znajdować pozycje będące głównymi nośnikami interesującej jej teorii, jednocześnie szukając pozycji mniej znanych, bardziej pobocznych, odbiegających od konwencji acz równie interesujących. Ta część, nazwaną przez nią kwerendą biblioteczną, została już praktycznie zakończona, zagadnienia potrzebne do powstania części projektowo- artystycznej, znalezione i skatalogowane. Etap merytorycznego opracowania wydawnictwa został już także zakończony. Cześć druga, będąca projektem graficznym książki jest w trakcie zaawansowanej realizacji. Chciałbym także nadmienić, że doktorantka w ramach IPB wzięła udział w wystawie zorganizowanej w Galerii Bunkier Sztuki w Krakowie, pt.” Close reading ”, w ramach współpracy z Uniwersytetem w Lille prowadzi swój projekt na miejscu jako doktorantka programu Erasmus +, poprowadziła warsztaty i wygłosiła wykłady dla Pracowni Rysunku Narracyjnego i Pracowni Malarstwa 1, na Wydziale Grafiki krakowskiej ASP, w kwietniu 2025 oraz w kwietniu 2026. Chciałbym podkreślić rzetelność pracy mgr Magdaleny Skroleckiej nad doktoratem, jej systematyczność, zdyscyplinowanie, zaangażowanie, terminową realizację wcześniej zamierzonych celów. Jej kontakt z promotorem i promotorem pomocniczym jest wzorcowy, spotykamy się regularnie. Moja opinia dotycząca mgr Magdaleny Skroleckiej jak i projektu doktoranckiego, który jest przez nią realizowany jest bardzo pozytywna.

dr hab.Dariusz Vasina

